

تحلیل محتوایی و استنادی مقالات چاپ شده در مجله علمی پژوهشی

«مدیریت اطلاعات سلامت»*

حسن قهنویه^۱، فریده موحدی^۲، محمدحسین یارمحمدیان^۳، سیما عجمی^۴

چکیده

مقدمه: با بررسی تولیدات علمی در هر حوزه می‌توان در انجام سیاست‌های پژوهشی برنامه‌ریزی‌های راهبردی انجام داد، پیشرفت‌های حاصل را ارزیابی و کنترل نمود و کیفیت فعالیت‌های پژوهشی را ارتقا داد. این مطالعه با هدف تحلیل محتوایی و استنادی مقالات چاپ شده در مجله «مدیریت اطلاعات سلامت» انجام گرفت.

روش بررسی: این مطالعه‌ی توصیفی به تحلیل محتوایی و استنادی تعداد ۱۷۵ مقاله‌ی چاپ شده در مجله‌ی علمی پژوهشی مدیریت اطلاعات سلامت طی سال‌های ۱۳۸۳ لغایت ۱۳۸۹ پرداخته است. در این پژوهش با استفاده از چک لیست و مراجعه به تک تک عناوین و محتویات و استنادات مقاله‌ها به جمع‌آوری اطلاعات و سپس ورود آن در نرم‌افزار Excel و تحلیل آن‌ها اقدام شد. روایی چک لیست با استفاده از نظر استادان متخصص تأیید گردید. در تحلیل داده‌ها از روش‌های آمار توصیفی نظیر دسته‌بندی داده‌ها بر حسب توزیع فراوانی و درصد فراوانی، میانگین و رسم نمودارها استفاده شد.

یافته‌ها: از ۵۳۱ نویسنده در ۱۷۵ مقاله، بیشترین نویسندگان (۵۸ درصد) مرد بوده‌اند. بیشترین افراد در مقطع دکتری تخصصی (۲۶۳ نفر)، دارای رتبه‌ی دانشگاهی استادیار (۱۱۶ نفر)، با وابستگی به دانشگاه علوم پزشکی اصفهان (۱۵۶ مورد) بودند. بیشتر مقالات (۱۲۷ مقاله) از نوع توصیفی، بیشترین ابزار مورد استفاده پرسش‌نامه (۷۶ مورد) و بیشترین توصیف‌گرهای موضوعی به کار رفته، بیمارستان‌ها (۳۰ مورد) بوده است. بیشترین نوع مقالات چاپ شده، تحقیقی (۱۵۰ مورد) و بیشترین مطالعات (۶۰ عنوان) حاصل طرح تحقیقاتی مصوب بوده است. بیشترین تعداد مقاله (۵۱ عنوان) در سال ۸۹ به چاپ رسیده، بیشترین گرایش موضوعی «مدیریت» (۵۰ عنوان) بود. بیشترین استنادات به مقالات (۴۳ درصد) و از نظر زبان به منابع لاتین (۵۸ درصد) بوده است. ۴/۴۵ درصد استنادات مربوط به خود استنادی نویسنده و ۱/۰۵ درصد مربوط به خود استنادی مجله بوده است.

نتیجه‌گیری: باید الگوی رفتاری نویسندگان به نگارش مقالات تحلیلی و استفاده از روش‌های بررسی متنوع و جدید در زمینه‌ی مدیریت اطلاعات در حوزه‌ی بهداشت و درمان سوق داده شود. سردبیر مجله، حد مشخصی را برای خود استنادی در مقالات منتشر شده‌ی خود در نظر بگیرد.

واژه‌های کلیدی: تحلیل محتوا؛ استناد؛ مقاله؛ مجله؛ نشریات ادواری.

نوع مقاله: تحقیقی

پذیرش مقاله: ۱۹/۱۲/۱۴

اصلاح نهایی: ۱۹/۱۲/۱۲

دریافت مقاله: ۱۹/۱۱/۲

ارجاع: قهنویه حسن، موحدی فریده، یارمحمدیان محمدحسین، عجمی سیما. تحلیل محتوایی و استنادی مقالات چاپ شده در مجله علمی پژوهشی «مدیریت اطلاعات سلامت». مدیریت اطلاعات سلامت ۱۳۹۰؛ ۸ (۱): ۹۶-۸۶.

مقدمه

* این مقاله حاصل طرح تحقیقاتی مصوب شماره ۲۸۹۲۴۸ با حمایت مالی مرکز تحقیقات مدیریت و اقتصاد سلامت دانشگاه علوم پزشکی اصفهان می‌باشد.

۱. کارشناس ارشد، کتابداری و اطلاع‌رسانی پزشکی، دانشگاه علوم پزشکی اصفهان، اصفهان، ایران. (نویسنده‌ی مسؤل)

Email: ghahnaviyeh@dnt.mui.ac.ir

۲. کارشناس، کتابداری و اطلاع‌رسانی پزشکی، دانشگاه علوم پزشکی اصفهان، اصفهان، ایران.

۳. دانشیار، مدیریت برنامه‌ریزی آموزشی، مرکز تحقیقات مدیریت و اقتصاد سلامت، دانشگاه علوم پزشکی اصفهان، اصفهان، ایران.

۴. دانشیار، مدیریت اطلاعات بهداشتی درمانی، مرکز تحقیقات مدیریت و اقتصاد سلامت، دانشگاه علوم پزشکی اصفهان، اصفهان، ایران.

مجلات علمی تخصصی، نشریات تخصصی هستند که با فاصله‌ی زمانی منظم و در مدت نامعلوم منتشر شده‌اند و به ایفای دو کارکرد اجتماعی تولید علمی و ارتباط علمی می‌پردازند (۱). امروزه پژوهشگران برای این که نتایج پژوهش‌های خود را سریع و به صورت روزآمد در اختیار دیگران قرار دهند، آن‌ها را به صورت مقاله در نشریات چاپ می‌کنند و

ده سال رو به افزایش بوده است (۶). Davis و Dimitroff در بررسی ۷۷۳ مقاله در موضوع آموزش پزشکی عنوان می‌کنند که بیشترین مقالات در موضوع تدوین برنامه‌ی درسی، آموزش و ارزیابی دانشجویان بوده است (۷).

در تحقیق دیگری اشتری در مورد تحلیل استنادی ۴۴۶۰ استناد استخراج شده از ۲۹۹ مقاله‌ی فلسفی فارسی مشخص کرد که تعداد متوسط استنادها در هر مقاله ۱۵ استناد بود. کتاب‌ها بالاترین میزان استناد (۹۳/۳۸ درصد) را داشته‌اند. بیشترین منابع مورد استناد (۳۴/۴۴ درصد) به زبان عربی بوده، بعد از آن به منابع با زبان فارسی (۳۱/۰۳ درصد) استناد شده است (۸). یافته‌های پژوهش حری و نشاط، در بررسی رفتار استنادی نویسندگان مقاله‌های مندرج در مجله‌ی روان‌شناسی و علوم تربیتی دانشگاه تهران نشان داد که ۲۴۶۲ استناد در ۱۷۹ مقاله‌ی تألیفی وجود داشته، متوسط تعداد استناد برای هر مقاله ۱۳/۷ استناد بوده است. کتاب‌ها با ۵۵ درصد، بیشترین استنادها را به خود اختصاص داده‌اند و مجلات (۳۷/۸ درصد) در مرتبه‌ی دوم قرار گرفته‌اند. زبان غالب در مآخذ به طور عمده لاتین است و از میان آن بیشترین سهم متعلق به زبان انگلیسی می‌باشد (۹). مقصودی در به مقاله‌ای با بررسی استنادی مقالات در مجلات علوم اطلاع‌رسانی، فصل‌نامه‌ی پیام کتابخانه، فصل‌نامه‌ی کتاب و کتابداری به این نتیجه دست یافت که میانگین تعداد استنادها برای هر مقاله ۹/۶ استناد بوده است و منابع خارجی بیشتر مورد استناد قرار گرفته‌اند. استناد به کتاب، بیش از سایر منابع اطلاعاتی بوده، پس از آن مجله در رده دوم قرار گرفته است (۱۰). تیمورخانی با مطالعه استنادی مقالات فصل‌نامه‌ی کتاب نشان داد که در ۱۹۸ مقاله‌ی این مجله ۱۷۳۰ بار استناد شده است که تعداد متوسط استناد در هر مقاله ۱۰/۱۷ استناد و بالاترین میزان استناد (۴۸/۶۱ درصد) مربوط به کتاب‌ها بوده است. ۵۲/۴۸ درصد از استنادها به منابع انگلیسی زبان تعلق داشته است (۱۱). مختاری نبی و مختاری معمار در تحلیل استنادی مآخذ مقالات تألیفی رشته‌ی مدیریت به این نتیجه رسیدند که بالاترین میزان استناد (۸۴/۶۴ درصد) مربوط به کتاب بوده، زبان انگلیسی (۵۹/۷۱ درصد) از بیشترین

به همین دلیل نشریات در پاسخ‌گویی به نیازهای محققان از جایگاه خاصی برخوردار هستند. با توجه به نقش و اهمیت مجله‌های علمی در عرصه علم و دانش، لازم است که مورد ارزیابی دقیق علمی قرار گیرند و برای این منظور می‌توان از روش تحلیل محتوایی و استنادی استفاده کرد. از جمله امتیازات این روش، امکان عملی انجام آن و خصوصیت بارز این شیوه دور نگه داشتن بسیاری از اعمال نظرهای شخصی و تعصب‌ها از نتایج تحقیق است که احتمال می‌رود در سایر روش‌ها تا حدی دیده می‌شود. همچنین می‌توان با توجه به محدودیت‌های موجود، کارآمدترین منابع اطلاعاتی را انتخاب و تهیه نمود (۲).

زارع فراشبندی و همکاران در مقاله‌ی خود تحت عنوان «مشارکت گروهی و موضوعات اصلی مقالات مجله‌ی علمی پزشکی دانشگاه علوم پزشکی جندی شاپور اهواز» به این نتیجه دست یافتند که پراکندگی مقالات مجله از توازن و تعادل موضوعی منطبق با پوشش موضوعی مجله برخوردار نیست (۳). ارشاد سهرابی و همکاران در تحقیقی با عنوان «تحلیل محتوای مقالات منتشر شده در مجلات آموزش پزشکی در ایران» به این نتیجه دست یافتند که اولویت‌بندی تحقیقات پژوهش در آموزش باید مد نظر جدی قرار گیرد (۴). مهران و توانایی شاهرودی در تحقیقی با عنوان «تحلیل محتوای مجله‌های علمی پژوهشی روان‌شناختی ایران» به این نتیجه دست یافتند که قلمروهای روان‌شناسی سلامت، تحولی، تربیتی، بالینی و مشاوره‌ای فراوان‌ترین موضوع‌ها و استانداردهای آزمون، همبستگی، مدل‌های علمی، تجربی و شبه تجربی فراوان‌ترین روش‌های پژوهش بودند (۵). آذرانفر در تحقیقی با عنوان «تحلیل محتوای پایان‌نامه‌های رشته کتابداری و اطلاع‌رسانی سال‌های ۱۳۷۳ تا ۱۳۸۲ موجود در پژوهشگاه اطلاعات و مدارک علمی ایران» نشان داد که گرایش موضوعی غالب در پایان‌نامه‌های مورد نظر به مقوله‌ی «کتابخانه‌ها و مراکز منابع» و ضعیف‌ترین گرایش به مقوله‌ی «رسانه» است. بیشتر پایان‌نامه‌ها از روش پیمایشی استفاده کرده‌اند و متوسط استنادها و نسبت استفاده از منابع خارجی به کل منابع نیز در این

حوزه‌ی علوم پزشکی حاکم است و رایج‌ترین وسیله‌ی مبادله‌ی اطلاعات در این حوزه مشخص می‌شود. علاوه بر آن، می‌توان برنامه‌ریزی‌های راهبردی در انجام تحقیقات و سیاست‌های پژوهشی در این حوزه را فراهم نمود. در این پژوهش مقالات چاپ شده در مجله‌ی علمی-پژوهشی «مدیریت اطلاعات سلامت» دانشگاه علوم پزشکی اصفهان طی سال‌های ۱۳۸۳ لغایت ۱۳۸۹ مورد تحلیل محتوایی و استنادی قرار گرفت.

روش بررسی

این مطالعه‌ی توصیفی به بررسی و تحلیل محتوایی و استنادی تعداد ۱۷۵ مقاله‌ی چاپ شده، ۲۸۴۹ استناد در مجله‌ی مدیریت اطلاعات سلامت طی سال‌های ۱۳۸۳ لغایت ۱۳۸۹ پرداخته است. در این پژوهش از چک لیست استفاده شد و با مراجعه به تک تک عناوین و محتویات و استنادات مقالات، اطلاعات مورد نیاز (در خصوص نوع مقاله، روش بررسی، ابزار جمع‌آوری اطلاعات، جنسیت، وضعیت شغلی، مدرک تحصیلی، وابستگی سازمانی و مالی نویسندگان، توصیف‌گرهای موضوعی، گرایش موضوعی، تعداد منابع به تفکیک نوع و زبان، تعداد خود استنادی‌ها به تفکیک مجله و نویسنده، تاریخ دریافت و تاریخ پذیرش مقاله) جمع‌آوری گردید و سپس با استفاده از نرم‌افزار Excell به تجزیه و تحلیل اطلاعات اقدام شد. روایی چک لیست با استفاده از نظر استادان متخصص تأیید گردید. در تحلیل داده‌ها از روش‌های آمار توصیفی نظیر دسته‌بندی داده‌ها بر حسب توزیع فراوانی و درصد فراوانی، میانگین و رسم نمودارها استفاده شد.

یافته‌ها

- طبق نتایج به دست آمده طی سال‌های ۱۳۸۳ لغایت ۱۳۸۹ تعداد ۱۷۵ عنوان مقاله از ۵۳۱ نویسنده در مجله‌ی علمی-پژوهشی مدیریت اطلاعات سلامت چاپ شده است، که از این تعداد نویسنده ۳۰۶ نفر مرد (۵۸ درصد) و ۲۲۵ نفر زن (۴۲ درصد) بوده‌اند.

استناد برخوردار است (۱۲). در تانزانیا در تحلیل استنادی ۲۱ رساله‌ی دکتری، ۲۹۵ پایان‌نامه‌ی کارشناسی ارشد و ۳۰۹ مقاله‌ی کنفرانس منتشر شده در دانشگاه کشاورزی Sokoine مشخص شد که در ۳۳۹۲۲ استناد در ۶۲۵ مدرک مورد بررسی تعداد استناد در هر مدرک به طور متوسط ۵۴/۳ استناد بود. مجلات با ۴۴/۳ درصد مجموع استنادها، پر استفاده‌ترین منبع اطلاعاتی بودند (۱۳). Okiy در مطالعه‌ی دیگری ۴۰۱۲ استناد موجود در ۷۰ پایان‌نامه‌ی کارشناسی ارشد و رساله‌ی دکتری علوم تربیتی دانشگاه ایالت دلتا را بررسی کرده، نتیجه گرفت که کتاب‌های درسی (۶۰/۳ درصد) بیشترین استناد را به خود اختصاص داده‌اند (۱۴). شریف و محمود در تحقیقی دو مجله‌ی اصلی اقتصادی پاکستان را تحلیل استنادی کردند. نتایج نشان داد که بیش از ۵۰ درصد از استنادها از منابع اطلاعاتی دیگر به غیر از مجلات به ویژه کتاب‌ها بودند. از نظر محل نشر منابع مورد استناد، اکثر مجلات استناد شده، آمریکایی بودند (۱۵). یافته‌های Pan و Yang در مطالعه‌ی استنادی دو مجله‌ی هورمون شناسی به نام‌های «مجله‌ی ملی هورمون شناسی» و «مجله‌ی آسیایی هورمون شناسی» حاکی از آن است که متوسط تعداد استنادها در مجله‌ی آسیایی هورمون شناسی ۲۰/۴۳ استناد و در مجله‌ی ملی هورمون شناسی ۱۰/۱۸ استناد بود. از نظر نوع منابع مورد استناد، مجلات غالب بودند (۱۶). Haridasan و Kulshrestha در بررسی استنادهای مجله‌ی سازمان دانش نشان دادند که متوسط استناد برای هر مقاله ۲۱ بوده، کتاب بیش از سایر منابع مورد استناد قرار گرفته بود (۱۷).

مجله‌ی مدیریت اطلاعات سلامت به جهت نمایه شدن در پایگاه‌های مختلف، دارا بودن ضریب تأثیر در پایگاه ISC و این که تنها مجله‌ی تخصصی در زمینه‌ی مدیریت اطلاعات سلامت در کشور می‌باشد، به عنوان موضوع تحقیق پژوهشگران انتخاب گردید. از این‌رو با بررسی مقالات منتشر شده در آن می‌توان نشریه را ارزیابی و الگوی رفتار علمی نویسندگان را در تدوین مقالات تحلیل کرد و در بالا بردن کیفیت آن اقدام نمود. این مهم را نیز آشکار می‌کند که چه نظامی بر جریان مبادله‌ی اطلاعات در

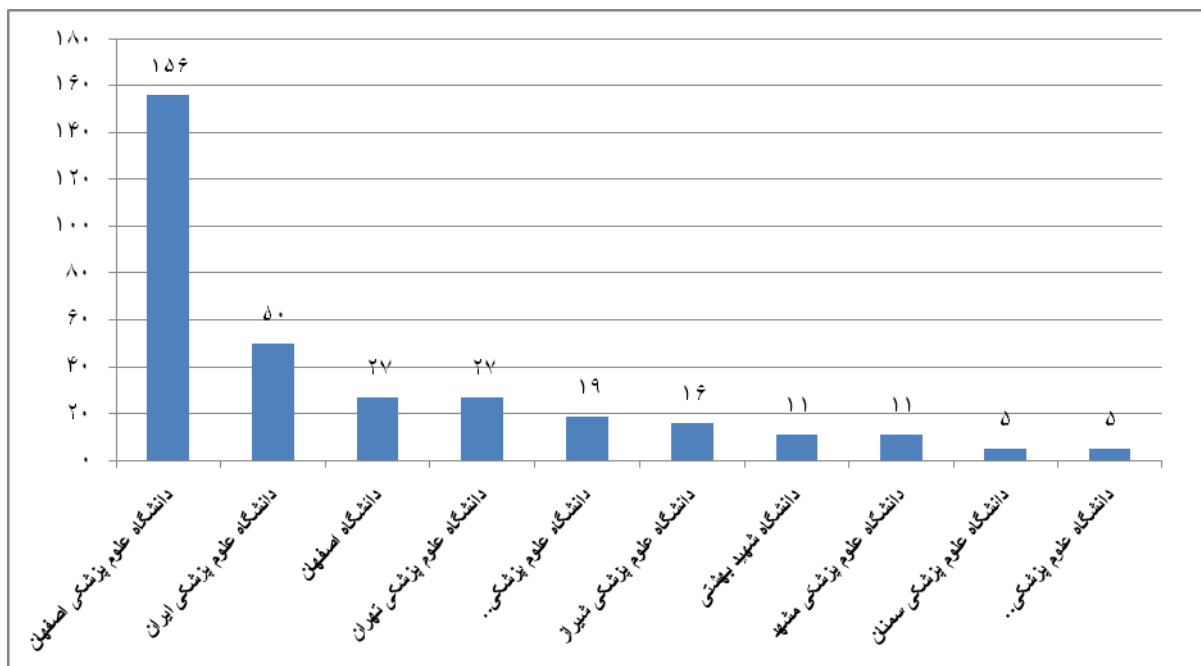
دانشگاه علوم پزشکی ایران با تعداد ۵۰ نفر نویسنده، دانشگاه اصفهان و دانشگاه علوم پزشکی تهران هر کدام با تعداد ۲۷ نفر نویسنده، دانشگاه علوم پزشکی مازندران با تعداد ۱۹ نفر نویسنده و دانشگاه علوم پزشکی شیراز با ۱۶ نفر نویسنده به ترتیب در جایگاه‌های دوم، سوم، چهارم و پنجم قرار دارند (نمودار ۱).

بر اساس نتایج به دست آمده مشخص شد که از تعداد کل ۱۷۵ عنوان مقاله منتشر شده در مجله، طی سال‌های مورد تحقیق، سال ۱۳۸۹ با چاپ ۵۱ عنوان مقاله بیشترین و سال ۱۳۸۶ با چاپ ۲۶ عنوان مقاله کمترین تعداد چاپ مقاله در سال را داشته است. تعداد مقالات چاپ شده در سال ۸۳ (۱۸ عنوان)، سال ۸۴ و ۸۷ (هر کدام ۲۰ عنوان)، سال ۸۵ (۲۳ عنوان) و سال ۸۸ (۱۷ عنوان) بوده است (نمودار ۲).

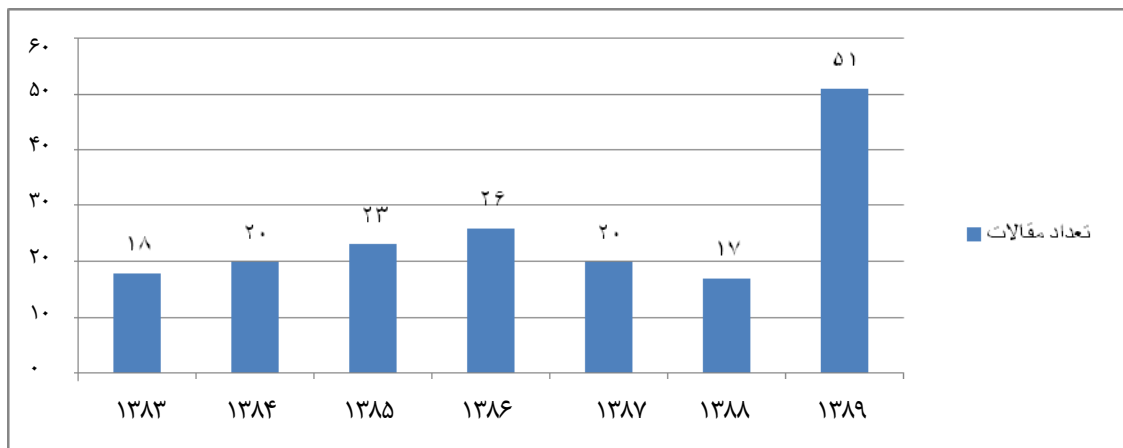
- نتایج نشان داد که تعداد ۲۶۳ نفر از ۵۳۱ نویسنده، دارای مدرک دکتری تخصصی، ۱۹۳ نفر دارای مدرک کارشناسی ارشد و دکتری حرفه‌ای، ۷۰ نفر دارای مدرک کارشناسی و ۵ نفر بدون ذکر مشخصات بودند.

- طبق نتایج تحقیق مشخص گردید که وضعیت شغلی نویسندگان مقالات بدین شرح بود: ۱۳ نفر (۲ درصد) از نویسندگان با رتبه‌ی دانشگاهی استاد، ۷۲ نفر (۱۴ درصد) با رتبه‌ی دانشیار، ۱۱۶ نفر (۲۲ درصد) با رتبه‌ی استادیار، ۱۰۳ نفر (۱۹ درصد) با رتبه‌ی مربی، ۹۰ نفر (۱۷ درصد) کارمند و ۹۲ نفر (۱۷ درصد) دانشجو و ۴۵ نفر بدون ذکر مشخصات در تولید مقالات مشارکت نموده‌اند.

- وابستگی سازمانی نویسندگان مقالات منتشر شده طی سال‌های مورد تحقیق به ترتیب شامل دانشگاه علوم پزشکی اصفهان با تعداد ۱۵۶ نفر نویسنده در جایگاه اول،



نمودار ۱: توزیع فراوانی نویسندگان مقالات چاپ شده در مجله‌ی مدیریت اطلاعات سلامت طی سال‌های ۱۳۸۳ لغایت ۱۳۸۹ بر اساس وابستگی سازمانی



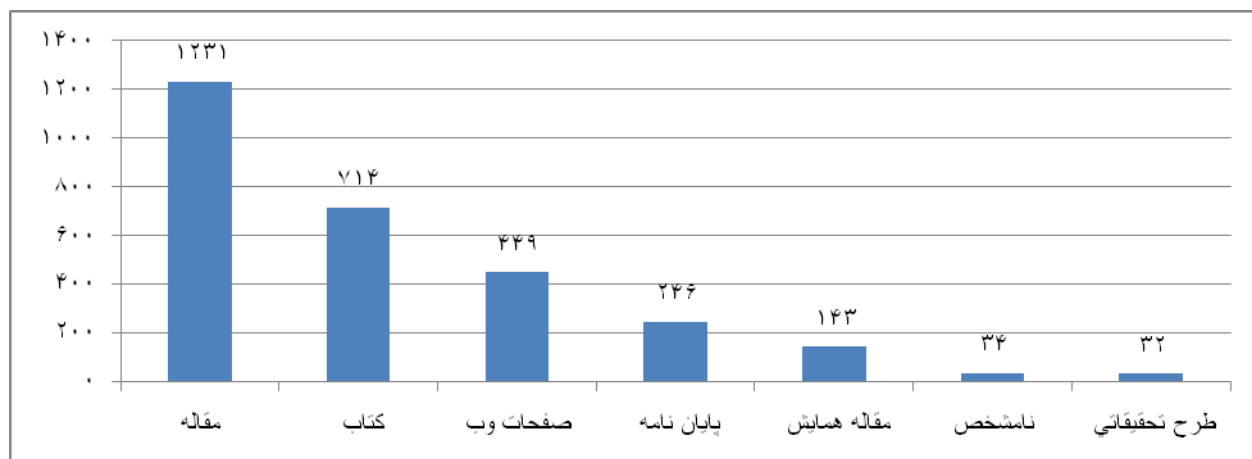
نمودار ۲: توزیع فراوانی تعداد کل مقالات چاپ شده در مجله‌ی مدیریت اطلاعات سلامت طی سال‌های ۱۳۸۳ لغایت ۱۳۸۹

موضوعی به کار رفته در مقالات، توصیف‌گر «بیمارستان‌ها» با ۳۰ مورد و توصیف‌گر «دانشگاه‌ها» با ۲۲ مورد بوده است (نمودار ۳). نتایج تحقیق نشان می‌دهد که بیشترین توصیف‌گرهای موضوعی که در جامعه‌ی مورد پژوهش مورد استفاده قرار گرفته است به ترتیب بعد از کلید واژه‌های «بیمارستان‌ها» و «دانشگاه‌ها» شامل کلید واژه‌های «مدارک پزشکی» با ۲۰ مورد، «مدیریت اطلاعات» با ۱۸ مورد، «اینترنت» با ۱۴ مورد، «پایگاه‌های اطلاعاتی» با ۱۰ مورد، «آگاهی»، «استناد»، «تکنولوژی اطلاعات» و «نظام‌های اطلاعاتی» هر کدام با ۸ مورد، «ارزشیابی»، «بیمارستان‌های آموزشی» و «نشریات ادواری» هر کدام با ۷ مورد، «استانداردهای مرجع»، «بهداشت و تندرستی»، «پژوهش»، «سازمان و مدیریت» و «طبقه‌بندی‌ها» هر کدام با ۶ مورد و در نهایت کلید واژه‌های «اطلاعات»، «بیماران»، «دانش»، «کنابداری» و «اطلاعرسانی»، «نظام‌های اطلاعرسانی» و «نظام‌های اطلاعات بیمارستانی» هر کدام با ۵ مورد بوده است. نتایج نشان داد که گرایش کلی موضوعی مقالات، شامل ۵۰ مقاله به «مدیریت»، ۴۶ مقاله به «کنابداری»، ۴۶ مقاله به «مدیریت اطلاعات»، ۳۱ مقاله به «مدارک پزشکی» و ۲ مقاله به سایر موضوعات بوده است.

- طبق نتایج به دست آمده نوع مقالات چاپ شده در مجله، به ترتیب شامل ۱۵۰ عنوان مقاله‌ی تحقیقی، ۱۳ عنوان مقاله‌ی مروری، ۵ عنوان مقاله‌ی کوتاه، ۳ عنوان مقاله‌ی ترجمه، ۲ عنوان مقاله‌ی نامه به سردبیر و ۱ عنوان مقاله‌ی گزارش مورد بوده است.
- نتایج نشان داد که ۶۰ عنوان (۳۴ درصد) مقالات حاصل از طرح تحقیقاتی مصوب، ۲۶ عنوان (۱۵ درصد) حاصل پایان نامه‌ی دانشجویی در مقطع کارشناسی ارشد، ۷ عنوان (۴ درصد) حاصل پایان‌نامه‌ی دانشجویی در مقطع دکتری، ۲۵ عنوان (۱۴ درصد) حاصل تحقیق مستقل و بدون حمایت مالی سازمانی و ۵۷ عنوان (۳۳ درصد) با وضعیت نامشخص بودند.
- در مورد توزیع فراوانی روش‌های مورد استفاده در مطالعات نتایج نشان داد که از بین ۱۵۵ عنوان مقاله از نوع تحقیقی و کوتاه، روش بررسی ۱۲۷ عنوان مقاله‌ی توصیفی و ۲۸ عنوان مقاله‌ی تحلیلی بوده است. ۲۰ عنوان مقاله به علت ویژگی نوع مقاله، بدون ذکر روش بودند. همچنین در مورد ابزار مورد استفاده در جمع‌آوری اطلاعات، ۷۶ عنوان مقاله از پرسش‌نامه و ۷۷ عنوان مقاله از چک لیست (سیاهه واری) و ۲ عنوان مقاله از مصاحبه استفاده نموده‌اند.
- طبق نتایج به دست آمده بیشترین توصیف‌گرهای

جدول ۱: توزیع فراوانی موضوعات استفاده شده در مقالات چاپ شده در مجله‌ی «مدیریت اطلاعات سلامت»

ردیف	موضوع	تعداد
۱	تولیدات علمی	۹
۲	سیستم‌های اطلاعات بیمارستانی، فن آوری اطلاعات، نظام اطلاعات	۷
۳	آموزش، اینترنت، مدیریت بحران، مدیریت کیفیت، هزینه‌ها	۵
۴	ارزشیابی، بیمه، گواهی فوت، مدیریت دانش، رضایت شغلی، مشارکت گروهی	۴
۵	سواد اطلاعاتی، استناد، پذیرش، سلامت الکترونیک، عملکرد، فرهنگ سازمانی، کدگذاری، مدیریت اطلاعات، منابع الکترونیک	۳
۶	اختلالات ارگونومیک، اطلاع‌یابی، ترخیص، سیستم‌های ثبت اطلاعات، کتابخانه، مدارک پزشکی، مدیریت نگه‌داشت، نیازسنجی، وب‌سایت	۲
۷	استاندارد، استرس شغلی، بهره‌وری کارکنان، بهینه‌سازی، تصمیم‌گیری مدیریتی، رضایت‌مندی بیماران، طبقه‌بندی سلامت، سیستم‌های مدیریت کیفیت، شاخص‌های اثر بخشی، شاخص‌های بهره‌وری، شاخص‌های علم سنجی، کاربرد مدارک پزشکی، مدیران اطلاعات، همبستگی خود استنادی ...	۱



نمودار ۳: توزیع فراوانی تمایل کتابداران مورد مطالعه به روش‌های آرایه‌ی آموزش

شاخص‌های علم‌سنجی، کاربرد مدارک پزشکی، مدیران اطلاعات، همبستگی خود استنادی...» (۱ مرتبه) اشاره داشت.

یافته‌های تحلیل استنادی نشان می‌دهد که در ۱۷۵ عنوان مقاله‌ی مورد بررسی ۲۸۴۹ بار استناد شده است و میانگین تعداد استناد به ازای هر مقاله ۱۶/۲۸ می‌باشد. به منظور تعیین میزان استفاده از انواع منابع، منابع اطلاعاتی ذکر شده در

همان گونه که از جدول ۱ استنباط می‌شود، بیشترین موضوع مورد استفاده در مقالات چاپ شده مربوط به «تولیدات علمی» (۹ مرتبه) و کمترین موضوعات به «استاندارد، استرس شغلی، بهره‌وری کارکنان، بهینه‌سازی، تصمیم‌گیری مدیریتی، رضایت‌مندی بیماران، طبقه‌بندی سلامت، سیستم‌های مدیریت کیفیت، شاخص‌های اثر بخشی، شاخص‌های بهره‌وری،

سلامت نموده است. لازم به ذکر است که مجله‌ی مذکور از سال ۸۶ موفق به دریافت رتبه‌ی علمی پژوهشی مجلات از کمیسیون نشریات علوم پزشکی کشور گردید. ترتیب انتشار مجله تا سال ۸۸ به صورت دو فصل‌نامه و از سال ۸۹ به صورت فصل‌نامه می‌باشد و بدین صورت تا زمان پژوهش حاضر تعداد ۱۶ مجله به چاپ رسیده بود.

- طبق نتایج به دست آمده طی سال‌های ۱۳۸۳ لغایت ۱۳۸۹ تعداد ۱۷۵ عنوان مقاله از ۵۳۱ نویسنده در مجله‌ی علمی- پژوهشی مدیریت اطلاعات سلامت چاپ شده است که از این تعداد نویسنده، ۵۸ درصد مرد و ۴۲ درصد زن بوده‌اند. بیشترین نویسندگان دارای مدرک دکتری تخصصی بودند. بیشترین نویسندگان از نظر وضعیت شغلی رتبه‌ی استادیار داشتند. وابستگی سازمانی نویسندگان مقالات منتشر شده طی سال‌های مورد تحقیق به ترتیب شامل دانشگاه علوم پزشکی اصفهان در جایگاه اول، دانشگاه علوم پزشکی ایران، دانشگاه اصفهان و دانشگاه علوم پزشکی تهران، دانشگاه علوم پزشکی مازندران و دانشگاه علوم پزشکی شیراز به ترتیب در جایگاه‌های دوم، سوم، چهارم و پنجم قرار دارند.

- بر اساس نتایج به دست آمده مشخص شد که از تعداد کل ۱۷۵ عنوان مقاله‌ی منتشر شده در مجله طی سال‌های مورد تحقیق، سال ۱۳۸۹ بیشترین و سال ۱۳۸۶ کمترین تعداد چاپ مقاله در سال را داشته است. این نتایج نشان می‌دهد که رشد انتشار مقالات در مجله کم و بیش دارای نوسان بوده است تا این که در سال ۱۳۸۹ از رشد بسیار خوبی برخوردار شده است، که تغییر، ترتیب انتشار مجله از دو فصل‌نامه به فصل‌نامه می‌تواند مزید بر علل دیگر از جمله رشد تولید مقالات در این حوزه باشد.

- طبق نتایج به دست آمده نوع مقالات چاپ شده در مجله به ترتیب شامل مقاله‌ی تحقیقی، مقاله‌ی مروری، مقاله‌ی کوتاه، مقاله‌ی ترجمه، مقاله‌ی نامه به سردبیر و مقاله‌ی گزارش مورد بوده است. همچنین نتایج نشان داد که بیشترین مقالات حاصل از طرح تحقیقاتی مصوب بودند

استنادها به ۷ دسته شامل کتاب، مجله، صفحات وب، همایش‌ها، پایان‌نامه، طرح و نامشخص تقسیم شدند. (لازم به ذکر است که منابعی که اطلاعات کتاب‌شناختی آن‌ها کامل نبود، در ردیف نامشخص آورده شده است). بر اساس یافته‌ها بیشترین میزان استناد با ۴۳ درصد به مقالات اختصاص دارد و پس از آن کتاب با ۲۵ درصد در مرتبه دوم و کمترین میزان استناد با ۱ درصد مربوط به طرح‌های تحقیقاتی است (نمودار ۳).

- توزیع فراوانی استنادها در منابع بر حسب زبان نشان داد که ۴۲ درصد از منابع انگلیسی و ۵۸ درصد از منابع فارسی مورد استناد قرار گرفته‌اند.
- از دیگر اهداف مقاله، تعیین میزان خود استنادی است. بر این اساس نتایج نشان داد در جامعه‌ی مورد بررسی در مجموع از نویسندگان مقاله‌های مورد بررسی ۱۲۷ بار به مقاله‌ها یا نوشته‌های خودشان استناد کرده‌اند، که این رقم ۴/۴۵ درصد کل استنادها را به خود اختصاص داده است. تعداد خود استنادی مربوط به مجله نیز ۳۰ مورد بوده است که ۱/۰۵ درصد از استنادها را به خود اختصاص داده است.
- کمترین تعداد صفحات اختصاصی مقالات چاپ شده ۳ صفحه و بیشترین آن‌ها ۱۵ صفحه را به خود اختصاص داده‌اند.
- در مورد زمان نهایی پذیرش مقالات گفتنی است که کمترین زمان پذیرش ۱۳ روز و بیشترین زمان صرف شده جهت پذیرش و چاپ مقاله ۹۰۰ روز بوده است. کل مقالات چاپ شده از چکیده لاتین برخوردار می‌باشند.

بحث

همان گونه که گفته شد، مجله‌ی مدیریت اطلاعات سلامت به جهت نمایه شدن در پایگاه‌های مختلف، دارا بودن ضریب تأثیر در پایگاه ISC و این که تنها مجله‌ی تخصصی در زمینه مدیریت اطلاعات سلامت در کشور می‌باشد، به عنوان موضوع تحقیق پژوهشگران انتخاب گردید. این مجله از سال ۱۳۸۳ اقدام به انتشار مقالات در حوزه‌ی مدیریت اطلاعات

- بر اساس نتایج به دست آمده از این تحقیق گرایش کلی موضوعی مقالات، شامل ۵۰ مقاله به «مدیریت»، ۴۶ مقاله به «کتابداری»، ۴۶ مقاله به «مدیریت اطلاعات»، ۳۱ مقاله به «مدارک پزشکی» و ۲ مقاله به سایر موضوعات بوده است و در این زمینه باید اولویت‌های پژوهشی در حوزه‌ی مدیریت اطلاعات در بخش بهداشت و درمان مشخص و نویسندگان و پژوهشگران را به سوی آن هدایت کرد. سهرابی و همکاران نیز در تحقیقی خود به این نتیجه دست یافتند که اولویت‌بندی تحقیقات پژوهش در آموزش باید مد نظر جدی قرار گیرد که با نتایج این تحقیق همخوانی دارد (۴).

- یافته‌های تحلیل استنادی نشان می‌دهد که در ۱۷۵ عنوان مقاله‌ی مورد بررسی ۲۸۴۹ بار استناد شده است و میانگین تعداد استناد به ازای هر مقاله ۱۶/۲۸ می‌باشد که این میانگین از نتایج تحقیقات داخلی دیگر بالاتر است (۸-۱۱)، اما به نسبت تحقیقات خارجی پایین می‌باشد (۱۷، ۱۶، ۱۳). بر اساس یافته‌ها بیشترین میزان استناد به مقالات اختصاص دارد و پس از آن کتاب در مرتبه دوم و کمترین میزان استناد مربوط به طرح‌های تحقیقاتی است. نتایج این تحقیق با نتایج اشتری (۸)، حری و نشاط (۹)، مقصودی دریه (۱۰)، تیمورخانی (۱۱)، مختاری نبی و مختاری معمار (۱۲)، Okey (۱۴)، شریف و محمود (۱۵)، Haridasan و Kulshrestha (۱۷) همخوانی ندارد، ولی با نتایج Dulje و همکاران (۱۳)، Yang و Pan (۱۶)، در یک راستا است. به نظر می‌رسد که استنادها با گذشت زمان از کتاب محوری به مقاله محوری تبدیل شده است. همچنین انتظار می‌رفت که با توجه به رشد روزافزون منابع الکترونیکی از این منابع بیشتر استفاده شده باشد، اما به نظر می‌رسد که عواملی نظیر عدم شناخت یا دسترسی به این منابع و یا عدم آشنایی مؤلفان با شیوه‌ی درج اطلاعات کتاب‌شناختی در این امر مؤثر بوده است.

که نشان از توجه نویسندگان به تولید علم در قالب پژوهش دارد.

- در مورد توزیع فراوانی روش‌های مورد استفاده در مطالعات، نتایج نشان داد که روش بررسی بیشترین مقالات توصیفی بوده است. همچنین در مورد ابزار مورد استفاده در جمع‌آوری اطلاعات، ۷۶ عنوان مقاله از پرسش‌نامه و ۷۷ عنوان مقاله از چک لیست (سیاهه واری) و ۲ عنوان مقاله از مصاحبه استفاده نموده‌اند. مهرا و توانایی شاهرودی نیز در تحقیقی با عنوان «تحلیل محتوای مجله‌های علمی پژوهشی روان‌شناختی ایران» به این نتیجه دست یافتند که استانداردسازی آزمون، همبستگی، مدل‌های علمی، تجربی و شبه تجربی فراوان‌ترین روش‌های پژوهش بودند (۵). به نظر می‌رسد که با توجه به تعداد بالای مقالات توصیفی، بهتر است مجله در چاپ مقالات تحلیلی در آینده همت گمارد تا از این طریق کیفیت فعالیت‌های پژوهشی از مرحله توصیف به مرحله تحلیل و حل مشکلات و معضلات حوزه‌ی مدیریت اطلاعات سلامت ارتقا یابد.

- بر اساس نتایج، بیشترین توصیف‌گرهای موضوعی به کار رفته در مقالات مجله، توصیف‌گر «بیمارستان‌ها» و «دانشگاه‌ها» بوده است و پس از آن به ترتیب کلید واژه‌های «مدارک پزشکی»، «مدیریت اطلاعات»، «اینترنت»، «پایگاه‌های اطلاعاتی»، «آگاهی»، «استناد»، «تکنولوژی اطلاعات» و «نظام‌های اطلاعاتی»، «ارزشیابی»، «بیمارستان‌های آموزشی» و «نشریات ادواری»، «استانداردهای مرجع»، «بهداشت و تندرستی»، «پژوهش»، «سازمان و مدیریت» و «طبقه‌بندی‌ها» و در نهایت کلید واژه‌های «اطلاعات»، «بیماران»، «دانش»، «کتابداری و اطلاع‌رسانی»، «نظام‌های اطلاع‌رسانی» و «نظام‌های اطلاعات بیمارستانی» مورد استفاده قرار گرفته است. با توجه به نتایج به نظر می‌رسد که موضوع تحقیقات مقالات مورد نظر، چاپ در این مجله بهتر است که بیشتر به سمت مدیریت اطلاعات سوق پیدا کند.

وضعیت شغلی استادیار با وابستگی سازمانی به دانشگاه علوم پزشکی اصفهان بوده است. بیشتر مقالات چاپ شده در مجله نیز از نوع تحقیقی با روش توصیفی، و ابزار جمع‌آوری اطلاعات به صورت پرسش‌نامه، توصیف‌گر موضوعی مورد توجه بیمارستان و دانشگاه بوده است. بیشتر مطالعات حاصل از طرح تحقیقاتی مصوب و با گرایش موضوعی مدیریت بود که با توجه به این که مجله‌ی مدیریت اطلاعات سلامت تنها مجله‌ی تخصصی در این زمینه در کشور می‌باشد، بهتر است که مقالات مورد پذیرش در این مجله به سمت روش تحلیلی و با استفاده از روش‌های جدید و متنوع بررسی با گرایش موضوعی مدیریت اطلاعات سوق نماید. همچنین بیشتر منابع استفاده شده در مقالات از نظر زبان، لاتین و از نظر نوع، مقاله بودند، خود استنادی مجله و نویسنده رو به افزایش است که بهتر است سردبیر مجله حد مشخصی را برای خود استنادی در مقالات منتشره‌ی خود در نظر بگیرد.

پیشنهادها

- بایستی اولویت‌های پژوهشی در زمینه‌ی مدیریت اطلاعات در حوزه‌ی بهداشت و درمان تعیین شود و پژوهشگران و نویسندگان به فعالیت در این حیطه ترغیب گردند.
- پژوهشگران و نویسندگان از توصیف محض موضوعات مورد پژوهش بپرهیزند و به تحلیل آن ترغیب شوند.
- سردبیر مجله حد مشخصی را برای خود استنادی در مقالات منتشره‌ی خود در نظر بگیرد.

- توزیع فراوانی استنادها در منابع بر حسب زبان نشان داد که منابع انگلیسی بیشتر از منابع فارسی مورد استناد قرار گرفته‌اند، که این نتیجه با سایر نتایج تحقیقات همسو است (۱۵، ۱۲-۸).

- از دیگر اهداف مقاله، تعیین میزان خود استنادی است. بر این اساس نتایج نشان داد در جامعه‌ی مورد بررسی در مجموع از نویسندگان مقاله‌های مورد بررسی ۴/۴۵ درصد کل استنادها به خود استنادی نویسندگان اختصاص دارد. تعداد خود استنادی مربوط به مجله نیز ۱/۰۵ درصد از استنادها را به خود اختصاص داده است. مهرداد و گل‌تاجی در مقاله‌ی خود با عنوان «میزان همبستگی خود استنادی مجله با ضریب تأثیر در نشریات علمی حوزه‌ی علوم پزشکی منتشر شده بر اساس گزارش‌های پایگاه استنادی علوم جهان اسلام» به این نتیجه رسیدند که مجلات با ضریب تأثیر بالا دارای خود استنادی بیشتری هستند. با توجه به آن که نرخ خود استنادی در حوزه‌ی علوم پزشکی در مقایسه با تحقیقات مشابه، میزان بالاتری را دارا می‌باشد و بالا بودن نرخ خود استنادی باعث می‌شود که مجله در جایگاه واقعی خود قرار نگیرد، سردبیران و ناشران باید در سیاست‌گزینش مقالات خود تجدید نظر نمایند (۱۸).

نتیجه‌گیری

به طور کلی می‌توان نتیجه گرفت که تا زمان تحقیق حاضر، بیشتر نویسندگان مقالات مجله‌ی مرد، در مقطع دکتری و

References

1. Zakei MA. Content analysis of research trends in scientific journals specialized in management [Online]. 2006 [cited 2010 Feb 15]; Available from: URL: <http://www.modir.ir/Articles/1701.aspx/> [In Persian].
2. Cook DA, Beckman TJ, Bordage G. Quality of reporting of experimental studies in medical education: a systematic review. *Med Educ* 2007; 41(8): 737-45.
3. Zare Farashbandi F, Karbalaee M, Baji F, Zahedian Vernosefaderani M. Co-authorship and main subjects in articles of medical -scientific journal of Ahwaz University of Medical Sciences. *Health Information Management* 2006; 3(2): 11-24. [In Persian].
4. Ershad Sohrabi R, Eslami Nejad T, Shafieian H. Content analysis of articles published in journals of medical education in Iran. *Strides in Development of Medical Education* 2010; 7(2): 119-26. [In Persian].
5. Mahram B, Tavanaei Shahroodi E. Content analysis of the scientific journal of psychological research: topic and research methods. *Psychology Quarterly evolution: Iranian psychologists* 2009; 6(22): 106-19. [In Persian].

6. Azaran Far J. Content analysis of degree theses books and information significant to the years 1994, 2003, in the Journal of Clinical. Journal of Information Science and Technology 2006; 21(4): 19-41. [In Persian].
7. Dimitroff A, Davis WK. Content analysis of research in undergraduate medical education. Acad Med 1996; 71(1): 60-67.
8. Ashtarei M. Citation analysis of Persian philosophical papers during 1991-1998. Fasname-Ketab 2001; 12(2): 8-23. [In Persian].
9. Horri A, Neshat N. Citation Behavior of authors contained in the journals Psychology and Educational Sciences Tehran University. Journal of Psychology and Educational Sciences Tehran University 2002; 32(2): 1-33. [In Persian].
10. Maghsoodi Darie R. Citation review and comparative psychology master's thesis by training Chamran University and Shiraz [MSc Thesis]. Ahvaz: Shahid Chamran University; 2001. [In Persian].
11. Teymoorkhani A. Citation analysis of Journal Articles fasnameh ketab. Fasnameh ketab 2002; 13(3): 32-45. [In Persian].
12. Mokhtarinabi E, Mokhtarimemar H. A citation analysis of the accredited journals of management in iran during 1996-2001. Journal of psychology & education 2006; 35(2): 137-58. [In Persian].
13. Dulle FW, Lwehabura MJ, Matovelo DS, Mulimila RT. Creating a core journal collection for agricultural research in Tanzania: citation analysis and user opinion techniques. Library Review 2004; 53(5): 270-7.
14. Okiy RB. A citation analysis of education dissertations at the Delta State University, Abraka, Nigeria". Collection Building 2003; 22(4): 158-61.
15. Sharif MA, Mahmood K. How economists cite literature: citation analysis of two core Pakistani economic journals. Collection Building 2004; 23(4): 172-6.
16. Yang H, Pan BC. Citation analysis of National Journal of Andrology and Asian Journal of Andrology. Zhonghua Nan Ke Xue 2006; 12(1): 86-8, 92.
17. Haridasan S, Kulshrestha VK. Citation analysis of scholarly communication in the journal Knowledge Organization. Library Review 2007; 56(4): 299-310.
18. Mehrad J, Goltaji M. Correlation between Journal Self-Citation and Impact Factor in Medical Scientific Journals Indexd in Published Journal Citation Reports of Islamic World Science Citation Database. Health Information Management 2010; 7(3): 251-9. [In Persian].

Content and Citation Analysis of Articles Published in the Journal of "Health Information Management"*

Hassan Ghahnaviyeh¹; Farideh Movahedi²; Mohammad Hosein Yarmohamadian, PhD³; Sima Ajami, PhD⁴

Abstract

Introduction: With reviewing of scientific production in any field, strategic planning could be conducted for policy research assessment, improve the quality of research activities and evaluate obtained promotions. This study aimed to analyze the content and citation of published articles in the journal of "Health Information Management".

Methods: In this descriptive study, the content and Citation of 175 articles published in the Journal of "Health Information Management" was analyzed from 2004 till 2010. The analyze was conducted using a checklist and obtained data was entered in Excell software. The validity of checklist was confirmed by experts. Data was analyzed by descriptive statistics such as data classification based on frequency distribution and mean and charts drawing.

Results: Most authors (58%) from 531 authors of 175 articles were male. Most of the authors (263 author) were at PhD level; the academic level of most of them was assistant professor (116 author) and most of them were affiliated to Isfahan University of Medical Sciences. Most of the studied articles were descriptive (127 titles), the most used tool was questionnaire (76 titles) and the most used subject descriptors were hospitals (30 titles). Most type of published articles were research ones (150 titles) and most of them were extracted from approved projects (60 titles). Greatest numbers of articles (51 titles) were published in 2010 with most subject trends of "Management" (Title 50). Most citations were referred to the articles (43%) with latin sources of language (58%). Self citation to authors and journals was reported in 4.45% and 1.05% of articles.

Conclusion: The behavioral pattern of authors should be pushed to writing analytical papers and using various and novel methods in the field of information management in the healthcare field. The journals editors should consider a certain level in their self citation.

Keywords: Content Analysis; Citation; Journal Article; Periodicals.

Type of article: Original Article

Received: 22 Jan, 2011

Accepted: 5 Mar, 2011

Citation: Ghahnavieh H, Movahedi F, Yarmohamadian MH, Ajami S. **Content and Citation Analysis of Articles Published in the Journal of "Health Information Management"**. Health Information Management 2011; 8(1): 96.

* This article resulted from research project No 289248 funded by Health Management and Economic Research Center, Isfahan University of Medical Science. Isfahan, Iran.

1. MSc, Medical Library and Information Sciences, Isfahan University of Medical Sciences, Isfahan, Iran. (Corresponding Author) Email: ghahnaviyeh@dent.mui.ac.ir

2. BSc, Medical Library and Information Sciences, Isfahan University of Medical Sciences, Isfahan, Iran.

3. Associate Professor, Educational Planning, Health Management and Economic Research Center, Isfahan University of Medical Sciences, Isfahan, Iran.

4. Associate Professor, Health Information Management, Health Management and Economic Research Center, Isfahan University of Medical Sciences, Isfahan, Iran.